

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
MACIEJ SZPUNAR
prezentate la 13 mai 2015¹

Cauza C-8/14

**BBVA SA, fostă Unnim Banc SA,
împotriva
Pedro Peñalva López,
Clara López Durán,
Diego Fernández Gabarro**

[cerere de decizie preliminară formulată de Juzgado de Primera Instancia n° 4 de Martorell (Spania)]

„Trimitere preliminară — Clauze abuzive în contractele încheiate cu consumatorii —
Împrumut ipotecar — Procedură de executare — Contestație — Termen de decădere de o lună din
ziua următoare celei a publicării unei legi — Principiile echivalenței și efectivității”

I – Introducere

1. Juzgado de Primera Instancia n° 4 de Martorell (instanța de prim grad nr. 4 din Martorell, Spania) urmărește, în esență, să afle dacă principiile echivalenței și efectivității din dreptul Uniunii se opun unei dispoziții naționale tranzitorii care supune consumatorii unui termen de decădere de o lună, calculat din ziua următoare celei a publicării legii din care face parte această dispoziție în Jurnalul Oficial al statului membru în cauză, pentru a formula o contestație întemeiată pe caracterul pretins abuziv al clauzelor contractuale în cadrul unei proceduri de executare ipotecară în curs.
2. Această problemă se adaugă la lunga listă a celor ridicate în cadrul trimiterilor preliminare având ca obiect conformitatea cu dreptul Uniunii a diverse dispoziții naționale spaniole referitoare la procedurile de executare ipotecară care a început cu Hotărârea Aziz².
3. Prin urmare, prezenta cauză dă ocazia Curții să își precizeze jurisprudența în materie de termene rezonabile în domeniul protecției consumatorilor.

1 — Limba originală: franceza.

2 — C-415/11, EU:C:2013:164.

II – Cadrul juridic

A – Dreptul Uniunii

4. Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 prevede³:

„Statele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un vânzător sau un furnizor, în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să angajeze părțile prin aceste clauze, în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive.”

5. Articolul 7 alineatul (1) din această directivă prevede:

„Statele membre se asigură că, în interesul consumatorilor și al concurenților [vânzători sau furnizori], există mijloace adecvate și eficace pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori.”

B – Dreptul spaniol

6. Directiva 93/13 a fost transpusă în ordinea juridică spaniolă prin Legea 7/1998 privind condițiile generale ale contractelor (Ley 7/1998, sobre condiciones generales de la contratación) din 13 aprilie 1998⁴ și prin Decretul legislativ regal 1/2007 privind reformarea Legii generale pentru protecția consumatorilor și a utilizatorilor și a altor legi complementare (Real Decreto Legislativo 1/2007, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias) din 16 noiembrie 2007⁵.

7. Legea 1/2013 privind măsurile pentru îmbunătățirea protecției debitorilor ipotecari, restructurarea datoriilor și închirierea de locuințe sociale (Ley 1/2013, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social) din 14 mai 2013⁶ (denumită în continuare „Legea 1/2013”) a modificat Codul de procedură civilă (Ley de enjuiciamiento civil, denumit în continuare „LEC”) din 7 ianuarie 2000⁷, el însuși modificat prin Decretul-lege 7/2013 privind măsuri urgente de natură fiscală și bugetară și de promovare a cercetării, dezvoltării și inovației (decreto-ley 7/2013, de medidas urgentes de naturaleza tributaria, presupuestarias y de fomento de la investigación, el desarrollo y la innovación) din 28 iunie 2013⁸.

8. A patra dispoziție tranzitorie din Legea 1/2013 (denumită în continuare „a patra dispoziție tranzitorie”) privește procedurile de executare inițiate înainte de intrarea în vigoare a Legii 1/2013 și care nu sunt finalizate încă. Această dispoziție are următorul cuprins:

- „1. Modificările LEC aduse prin prezenta lege se aplică procedurilor de executare inițiate la data intrării sale în vigoare, numai cu privire la actele de executare în curs.
2. În orice caz, în ceea ce privește procedurile de executare în curs de desfășurare la data intrării în vigoare a prezentei legi pentru care a expirat termenul de zece zile prevăzut la articolul 556 alineatul 1 din LEC pentru formularea unei contestații, debitorii urmăriți vor avea la dispoziție

3 — Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273).

4 — BOE nr. 89 din 14 aprilie 1998, p. 12304.

5 — BOE nr. 287 din 30 noiembrie 2007, p. 49181.

6 — BOE nr. 116 din 15 mai 2013, p. 36373.

7 — BOE nr. 7 din 8 ianuarie 2000, p. 575.

8 — BOE nr. 155 din 29 iunie 2013, p. 48767.

un termen de decădere de o lună pentru a formula contestație extraordinară pe cale incidentală în temeiul noilor motive de contestație prevăzute la articolul 557 alineatul 1 punctul 7 și la articolul 695 alineatul 1 punctul 4 din LEC.

Termenul de decădere de o lună se calculează din ziua următoare celei a intrării în vigoare a prezentei legi, iar formularea de către părți a contestației extraordinare pe cale incidentală va avea ca efect suspendarea procedurii până la soluționarea contestației, în conformitate cu articolul 558 și următoarele și cu articolul 695 din LEC.

Această dispoziție tranzitorie se aplică tuturor procedurilor de executare care nu s-au finalizat prin punerea imobilului în posesia dobânditorului, în conformitate cu dispozițiile articolului 675 din LEC.

3. De asemenea, în ceea ce privește procedurile de executare în curs de desfășurare în cadrul cărora, la momentul intrării în vigoare a prezentei legi, începuse să curgă termenul de contestație de zece zile, prevăzut la articolul 556 alineatul 1 din LEC, debitorii urmăriți vor avea la dispoziție același termen de decădere de o lună, prevăzut la alineatul precedent, pentru a formula contestație în temeiul oricăruia dintre motivele de contestație prevăzute la articolele 557 și 695 din LEC.
4. Prin publicarea prezentei dispoziții se realizează o comunicare completă și valabilă din punctul de vedere al notificării și al calculului termenelor prevăzute la alineatele 2 și 3 ale prezentului articol, nefiind necesară, în niciun caz, pronunțarea în mod expres a unei decizii în acest scop.

[...]"

9. Procedura de executare ipotecară este reglementată de articolele 681-698 din LEC. Pe lângă aceste dispoziții speciale, alte dispoziții generale din LEC sunt relevante pentru a înțelege mai bine această procedură.

10. Articolul 556 din LEC prevede un termen de zece zile de la notificarea actului prin care se dispune executarea, în care debitorul a urmărit să formuleze contestație la aceasta. Termenul respectiv se aplică procedurilor de executare ipotecară întrucât o trimitere la termenul amintit este menționată la articolul 557 din LEC, referitor la procedura de contestație la executare întemeiată pe titluri extrajudiciare sau arbitrale (ceea ce cuprinde în special actele autentice în materie de împrumut ipotecar care servesc drept temei pentru procedurile de executare ipotecară).

11. Articolul 557 din LEC, astfel cum este formulat în Legea 1/2013, prevede:

„1. Atunci când executarea se dispune pentru titlurile prevăzute la articolul 517 alineatul 2 punctele 4, 5, 6 și 7, precum și pentru alte documente care au forță executorie prevăzute la articolul 517 alineatul 2 punctul 9, debitorul urmărit se poate opune acesteia, în termenele și în formele prevăzute la articolul anterior, numai în cazul în care invocă unul dintre următoarele motive:

[...]

7° Titlul conține clauze abuzive.

2. În cazul în care se formulează contestația prevăzută la alineatul anterior, grefierul instanței suspendă executarea printr-o măsură de organizare a procedurii.”

12. Articolul 695 din LEC, de asemenea în versiunea rezultată din Legea 1/2013, are următorul cuprins:

„1. În procedurile reglementate în prezentul capitol, contestația la executare formulată de debitorul urmărit nu este admisibilă decât dacă se întemeiază pe următoarele motive:

[...]

(4) caracterul abuziv al unei clauze contractuale care constituie temeiul executării sau care a determinat suma exigibilă.

2. După formularea contestației prevăzute la alineatul anterior, grefierul suspendă executarea și citează părțile pentru a compărea în fața instanței care a pronunțat ordonanța de începere a executării, trebuind să acorde în acest scop un termen de cel puțin cincisprezece zile de la citare; în cadrul ședinței, instanța ascultă părțile, se pronunță cu privire la administrarea înscrisurilor care i se prezintă în acest sens și decide pe cale de ordonanță, până la sfârșitul zilei următoare.

3. Ordonanța prin care se admite contestația întemeiată pe primul și pe al treilea motiv de la alineatul 1 al prezentului articol va dispune încetarea executării; ordonanța prin care se admite contestația întemeiată pe al doilea motiv va fixa suma pentru care trebuie efectuată executarea.

În cazul în care este reținut al patrulea motiv, se va dispune suspendarea executării atunci când aceasta este fundamentată pe respectiva clauză contractuală. În toate celelalte cazuri, se va dispune continuarea executării cu înlăturarea clauzei abuzive.

[...]”

III – Situația de fapt din litigiul principal, întrebarea preliminară și procedura în fața Curții

13. BBVA SA, fostă Unnim Banc SA (denumită în continuare „BBVA”), a inițiat o procedură de executare ipotecară împotriva domnului Peñalva López și a doamnei López Durán, precum și a domnului Fernández Gabarro. Această procedură a fost inițiată înaintea intrării în vigoare a Legii 1/2013, și anume la 15 mai 2013. La această dată, procedura amintită nu era finalizată încă.

14. Debitorii din litigiul principal au formulat o contestație la executarea acestei proceduri de executare ipotecară pe cale extraordinară la 17 iunie 2013, respectiv după expirarea termenului de o lună prevăzut de cea de a patra dispoziție tranzitorie pentru introducerea pe cale incidentală a unei contestații extraordinare la procedura de executare ipotecară. Aceștia au susținut în fața instanței de trimitere că stabilirea unui termen de decădere pentru a denunța caracterul abuziv al clauzelor care figurează în titlul executoriu nu era conformă cu Directiva 93/13. În susținerea acestei afirmații, debitorii din litigiul principal invocă jurisprudența Curții și în special Hotărârea Cofidis⁹.

15. În plus, aceștia afirmă că, în orice caz, termenul de o lună menționat este extrem de scurt și că numărul ridicat al persoanelor afectate determină supraaglomerarea juriștilor, care nu pot examina toate cazurile cu care sunt sesizați.

16. Instanța de trimitere consideră că este necesar, pentru a putea soluționa cauza aflată pe rolul său, să se pronunțe Curtea cu privire la supremația sau la efectul termenelor procedurale în vederea invocării sau a formulării unor afirmații cu privire la eventualul caracter abuziv al unei clauze conținute în titlul executoriu.

⁹ — C-473/00, EU:C:2002:705.

17. În aceste condiții, Juzgado de Primera Instancia n° 4 de Martorell a hotărât, prin decizia din 28 octombrie 2013, primită la grefa Curții la 10 ianuarie 2014, să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Termenul de o lună prevăzut de [cea de a patra dispoziție tranzitorie] trebuie interpretat în sensul că este contrar articolelor 6 și 7 din Directiva 93/13?”

18. Au fost prezentate observații scrise de către părțile din litigiul principal, de guvernul spaniol, precum și de Comisia Europeană.

19. Părțile din litigiul principal, guvernul spaniol, precum și Comisia au prezentat observații orale în cadrul ședinței care a avut loc la 11 februarie 2015.

IV – Analiză

A – Cu privire la admisibilitatea întrebării preliminare

20. În observațiile sale scrise, BBVA contestă admisibilitatea cererii de decizie preliminară. Aceasta susține, în primul rând, că întrebarea adresată este de natură ipotetică și că nu este utilă pentru instanța de trimitere în vederea soluționării litigiului cu care este sesizată. Astfel, instanța de trimitere nu ar preciza clauzele contractuale în discuție. BBVA consideră, în al doilea rând, că aceeași instanță poate, în urma pronunțării Hotărârii Aziz¹⁰, să aprecieze din oficiu clauzele în litigiu. Ea susține, în al treilea rând, că clauzele abuzive pretinse, care figurează în contractul a cărui executare se solicită, au fost denunțate deja în două rânduri în fața instanței de trimitere.

21. Considerăm că aceste argumente trebuie înlăturate. Mai întâi, contrar afirmațiilor BBVA, interpretarea solicitată a dreptului Uniunii prezintă legătură cu întrebarea preliminară. În continuare, considerăm că instanța de trimitere indică în mod clar motivele care au determinat-o să aprecieze că o interpretare a dreptului Uniunii era necesară pentru pronunțarea hotărârii și că întrebarea preliminară putea avea un impact asupra soluționării litigiului principal. În sfârșit, faptul că instanța de trimitere este competentă, în urma pronunțării Hotărârii Aziz¹¹, să invoce din oficiu existența unor astfel de clauze abuzive nu are niciun impact asupra dreptului părților din litigiul principal de a invoca prezența unor clauze abuzive în titlul executoriu care stă la baza procedurii de executare.

22. Reamintim în această privință că, în cadrul cooperării judiciare instituite la articolul 267 TFUE, întrebările referitoare la dreptul Uniunii beneficiază de o prezumție de relevanță. Respingerea de către Curte a unei cereri formulate de o instanță națională este posibilă numai în anumite situații speciale¹². În plus, doar instanța națională este competentă să aprecieze atât necesitatea unei decizii preliminare, cât și relevanța întrebărilor pe care le adresează Curții¹³.

23. Prin urmare, considerăm că întrebarea preliminară este admisibilă.

10 — C-415/11, EU:C:2013:164.

11 — C-415/11, EU:C:2013:164.

12 — Hotărârea Inter-Environnement Wallonie și Terre wallonne (C-41/11, EU:C:2012:103, punctul 35).

13 — A se vedea printre altele Hotărârea Rosado Santana (C-177/10, EU:C:2011:557, punctul 32).

B – Analiza întrebării preliminare

24. Prezenta întrebare preliminară, astfel cum a fost formulată de instanța de trimitere, privește interpretarea Directivei 93/13 în cadrul unui contract de împrumut ipotecar a cărui executare era în curs de desfășurare la data intrării în vigoare a Legii 1/2013.

25. Trebuie amintit de la bun început că, în cadrul procedurii de cooperare între instanțele naționale și Curte, este de competența acesteia din urmă să ofere instanței naționale un răspuns util, care să îi permită să soluționeze litigiul cu care este sesizată. Din această perspectivă, Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebările care îi sunt adresate¹⁴. În acest scop, Curtea poate extrage din ansamblul elementelor furnizate de instanța națională și mai ales din motivarea deciziei de trimitere normele și principiile de drept al Uniunii care necesită o interpretare având în vedere obiectul litigiului principal¹⁵.

26. În speță, considerăm că, prin intermediul întrebării preliminare, Juzgado de Primera Instancia n° 4 de Martorell solicită, în realitate, Curții să interpreteze principiile echivalenței și efectivității în cadrul punerii în aplicare a articolelor 6 și 7 din Directiva 93/13, pentru a-i permite să aprecieze respectarea dreptului Uniunii de cea de a patra dispoziție tranzitorie.

27. În aceste condiții, este necesar ca întrebarea preliminară să fie interpretată în sensul că urmărește să se stabilească, în esență, dacă, având în vedere principiile echivalenței și efectivității, articolele 6 și 7 din Directive 93/13 se opun unei dispoziții naționale tranzitorii precum cea în discuție în cauza principală, care supune consumatorii unui termen de decădere de o lună, din ziua următoare celei a publicării legii din care face parte această dispoziție, pentru a formula o contestație întemeiată pe caracterul pretins abuziv al clauzelor contractuale în cadrul unei proceduri de executare ipotecară în curs de desfășurare.

28. Pentru a răspunde la această întrebare, vom efectua o analiză în patru etape. În primul rând, vom prezenta contextul în care se înscrie prezenta cauză, expunând câteva considerații cu privire la Legea 1/2013, în general, și cu privire la cea de a patra dispoziție tranzitorie, în special. În al doilea rând, în ceea ce privește această dispoziție tranzitorie, vom analiza jurisprudența relevantă a Curții referitoare la principiile echivalenței și efectivității, astfel cum se aplică diferitor tipuri de termene. În al treilea rând, vom analiza, în lumina acestei jurisprudențe, particularitățile termenului în discuție în cauza principală și, în al patrulea și ultimul rând, vom oferi informații utile instanței de trimitere pentru a stabili dacă dreptul Uniunii se opune unui astfel de termen.

1. Observații introductive

29. Instanța de trimitere, părțile din litigiul principal, guvernul spaniol, precum și Comisia au făcut, toate, trimitere la domeniul de aplicare al Legii 1/2013 și al celei de a patra dispoziții tranzitorii.

a) Cu privire la Legea 1/2013

30. Reiese din dosarul care se află la dispoziția Curții că, înainte de intrarea în vigoare a Legii 1/2013, consumatorul nu putea invoca eventualul caracter abuziv al clauzelor unui contract de împrumut pentru a se opune unei proceduri de executare ipotecară. Astfel, caracterul abuziv al unor asemenea clauze nu putea fi apreciat nici din oficiu, de către instanța de executare, nici la cererea consumatorului. Prin urmare, consumatorul era privat, atât în cadrul procedurii specifice de executare

14 — A se vedea printre altele Hotărârile Krüger (C-334/95, EU:C:1997:378, punctele 22 și 23), Byankov (C-249/11, EU:C:2012:608, punctul 57), precum și Efir (C-19/12, EU:C:2013:148, punctul 19).

15 — A se vedea în acest sens printre altele Hotărârile Redmond (83/78, EU:C:1978:214, punctul 26) și Byankov (C-249/11, EU:C:2012:608, punctul 58).

ipotecară aplicabile bunurilor ipotecate sau gajate, cât și în cadrul procedurii de executare ordinare aplicabile titlurilor extrajudiciare¹⁶, de posibilitatea de a obține suspendarea procedurii respective de către instanța de executare, atunci când o astfel de măsură era necesară pentru a garanta eficacitatea deciziei finale.

31. Astfel cum reiese din decizia de trimitere, această situație a cunoscut o evoluție în urma pronunțării Hotărârii Aziz¹⁷. Legea 1/2013 a modificat articolele din LEC referitoare, printre altele, la procedura de executare silită a bunurilor ipotecate sau gajate pentru a adapta procedura de executare ipotecară la această jurisprudență¹⁸. Mai precis, legiuitorul spaniol a modificat LEC, pe de o parte, oferind instanței de executare posibilitatea de a aprecia din oficiu, în orice moment al procedurii, caracterul abuziv al unor asemenea clauze¹⁹ și, pe de altă parte, adăugând un nou motiv de contestație, întemeiat pe caracterul abuziv al unei clauze contractuale care constituie temeiul executării sau care a permis să se determine suma exigibilă²⁰. Aceste modificări au fost considerate de doctrină o noutate absolută în ordinea juridică spaniolă²¹.

32. Reiese de asemenea din dosar că o contestație formulată de debitorul urmărit, întemeiată pe caracterul abuziv al unei clauze contractuale, permite în prezent *suspendarea procedurii de executare ipotecară* până la soluționarea incidentului care rezultă din contestația formulată pe cale incidentală²². O asemenea contestație se aplică, astfel, procedurilor de executare, fie ordinare, fie ipotecare²³, inițiate după intrarea în vigoare a Legii 1/2013 și trebuie formulată într-un termen normal de zece zile de la data notificării actului prin care se dispune executarea.

16 — De exemplu, acte autentice sau *instrumentum* al contractelor comerciale precum contractele bancare.

17 — C-415/11, EU:C:2013:164. Reamintim că, în această hotărâre, Curtea a declarat că Directiva 93/13 „trebuie interpretată în sensul că se opune reglementării unui stat membru, [...] care, în condițiile în care nu prevede, în cadrul unei proceduri de executare ipotecară, motive de contestație întemeiate pe caracterul abuziv al unei clauze contractuale care constituie temeiul titlului executoriu, nu permite instanței sesizate cu procedura de fond, competență să aprecieze caracterul abuziv al unei asemenea clauze, să adopte măsuri provizorii, printre care în special suspendarea procedurii de executare menționate, atunci când adoptarea acestor măsuri este necesară pentru garantarea deplinei eficacități a deciziei sale finale”.

18 — A se vedea considerentele 13 și 16 ale Legii 1/2013.

19 — A se vedea articolul 552 alineatul 1 din LEC. Acest articol figurează printre dispozițiile generale aplicabile oricărei proceduri de executare. În consecință, controlul din oficiu exercitat de instanță privește atât procedurile de executare ordinare, cât și procedurile de executare ipotecară. Cu toate acestea, nu trebuie să uităm că alineatul 1 al celei de a patra dispoziții tranzitorii prevede că modificările LEC introduse prin legea menționată se aplică procedurilor de executare inițiate la data intrării sale în vigoare, *numai cu privire la actele de executare în curs*. Potrivit Comisiei, nu reiese în mod clar din legislația spaniolă dacă, în fazele avansate ale procedurii de executare (de exemplu, în momentul organizării licitației sau a evacuării), mai este posibil să se realizeze un asemenea control din oficiu cu privire la clauzele abuzive. A se vedea cauza Banco Primus (C-421/14), aflată pe rolul Curții, în care este analizată o chestiune similară.

20 — În ceea ce privește procedura de executare ipotecară, a se vedea articolul 695 alineatul 1 punctul 4 din LEC. În ceea ce privește procedura de executare ordinară, a se vedea articolul 557 alineatul 1 punctul 7 din LEC. Clauza de exigibilitate anticipată introdusă într-o poliță de asigurare „sold restant datorat” constituie un exemplu de clauză contractuală ce reprezintă temeiul executării.

21 — A se vedea printre altele Cordero Lobato, E., „Control judicial sobre cláusulas abusivas y ejecuciones hipotecarias”, în *Revista Aranzadi Doctrinal*, 2, 2013, p. 205-212, și Sánchez González, M. P., în *Revista de Derecho Comunitario Europeo*, 2013, p. 327-344.

22 — A se vedea articolul 695 alineatul 1 punctul 4 din LEC.

23 — Cu toate acestea, Legea 1/2013 nu a prevăzut posibilitatea ca instanța de fond să suspende cu titlu preventiv procedura de executare ipotecară până la pronunțarea deciziei sale prin care declară caracterul abuziv al clauzelor conținute de titlul executoriu care au constituit temeiul executării. Astfel, articolul 698 din LEC, care nu a fost modificat prin Legea 1/2013, prevede că „[o]rice acțiuni care pot fi formulate de debitor, de terțul detentor și de orice altă persoană interesată și care nu sunt reglementate la articolele precedente, inclusiv cele care privesc nulitatea titlului executoriu ori scadența, caracterul cert, stingerea sau cuantumul creanței, se soluționează în cadrul unei proceduri corespunzătoare acelor motive, *fără a avea drept efect suspendarea sau împiedicarea procedurii judiciare de executare prevăzute în prezentul capitol*”. Astfel, adjudecarea finală a unui imobil ipotecat de un terț dobândește întotdeauna un caracter ireversibil, cu excepția ipotezei reziduale în care consumatorul menționat a efectuat o înscriere preventivă a cererii de anulare a ipotecii înaintea efectuării notei marginale prin care se constată eliberarea certificatului de sarcini. A se vedea Hotărârea Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punctele 55-59), precum și Hotărârea Sánchez Morcillo și Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, punctul 42). În această privință, Curtea a declarat că, „în lipsa acestei posibilități [de suspendare], în toate cazurile în care [...] executarea imobiliară a bunului ipotecat se efectuează înaintea pronunțării deciziei instanței de fond prin care se declară caracterul abuziv al clauzei contractuale aflate la originea ipotecii și, prin urmare, nulitatea procedurii de executare, această decizie nu ar permite să garanteze consumatorului respectiv decât o protecție *a posteriori*, de natură exclusiv compensatorie, care s-ar dovedi incompletă și insuficientă și nu ar constitui un mijloc nici adecvat, nici eficient pentru a preveni utilizarea acestor clauze în continuare, contrar prevederilor articolului 7 alineatul (1) din Directiva 93/13”. A se vedea Hotărârea Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 60), precum și Concluziile avocatului general Kokott prezentate în cauza Aziz (EU:C:2012:700, punctul 50). A se vedea de asemenea Hotărârea Sánchez Morcillo și Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, punctul 50). Potrivit unei părți a doctrinei, opțiunea legiuitorului spaniol de a acorda instanței de executare, iar nu instanței de fond, posibilitatea de a suspenda procedura este legată de respectarea finalității procedurii de executare ipotecară. A se vedea, printre altele, Benaloché Palao, J., „Cláusulas abusivas y suspensión de la ejecución hipotecaria: una práctica equivocada”, în *La Ley*, nr. 86, 2014, p. 1-6.

33. În schimb, pentru procedurile de executare în curs de desfășurare la data intrării în vigoare a Legii 1/2013 în care termenul de formulare a contestației de zece zile²⁴ a început deja să curgă sau a expirat, legiuitorul a prevăzut cea de a patra dispoziție tranzitorie. Această dispoziție prevede un termen de decădere de o lună din ziua următoare celei a intrării în vigoare a acestei legi pentru ca debitorul urmărit să formuleze o contestație extraordinară pe cale incidentală, întemeindu-se în special pe existența unor clauze abuzive²⁵.

b) Cu privire la a patra dispoziție tranzitorie

34. Rațiunea de a fi a celei de a patra dispoziții tranzitorii privește efectul retroactiv al interpretării date articolului 3 din Directiva 93/13 în Hotărârea Aziz²⁶, în sensul că interpretarea furnizată este cea care trebuie să prevaleze de la intrarea în vigoare a dispoziției interpretate²⁷. În consecință, legiuitorul spaniol era obligat să prevadă un mecanism care să permită să se evite ca deciziile care urmau să fie adoptate în cadrul procedurilor de executare în curs de desfășurare, inițiate în temeiul legislației anterioare și nefinalizate la data intrării în vigoare a Legii 1/2013, să fie incompatibile cu dreptul Uniunii²⁸.

35. Întrebarea preliminară adresată de instanța de trimitere privește tocmai această normă procedurală, conținută în cea de a patra dispoziție tranzitorie. În litigiul principal, contestația întemeiată pe caracterul abuziv al clauzelor contractuale, nou motiv de contestație prevăzut de această lege, a fost formulată în afara termenului. Instanța de trimitere urmărește să afle, așadar, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 27 din prezentele concluzii, dacă termenul în discuție este contrar dreptului Uniunii.

36. Tocmai această problemă va fi analizată în continuare, abordând în prealabil jurisprudența relevantă a Curții cu privire la principiile echivalenței și efectivității, astfel cum se aplică diferitor tipuri de termene.

2. Scurtă prezentare a jurisprudenței Curții

37. Cu titlu introductiv, se ridică problema dacă jurisprudența Curții cu privire la termenele rezonabile este relevantă pentru a analiza un termen stabilit de o dispoziție tranzitorie dintr-o lege națională al cărui moment de la care începe să curgă se calculează în funcție de ziua următoare celei a publicării legii în Jurnalul Oficial al statului membru în cauză. La fel ca și Comisia, considerăm că răspunsul este afirmativ și că, în consecință, jurisprudența menționată ne oferă elemente de interpretare utile, chiar dacă aceasta nu ar fi analizat în mod expres un termen precum cel în discuție în litigiul principal.

24 — A se vedea articolul 556 alineatul 1 din LEC.

25 — Articolul 695 alineatul 1 punctul 4 din LEC privește „caracterul abuziv al unei clauze contractuale care constituie temeiul executării sau care a determinat suma exigibilă”.

26 — C-415/11, EU:C:2013:164.

27 — A se vedea printre altele Hotărârea Kempter (C-2/06, EU:C:2008:78, punctul 35 și jurisprudența citată).

28 — Procedurile de executare ipotecară finalizate înaintea intrării în vigoare a Legii 1/2013 nu intră în domeniul de aplicare al acestei legi. Astfel, cea de a patra dispoziție tranzitorie prevede că se aplică „tuturor procedurilor de executare care nu s-au finalizat prin punerea imobilului în posesia dobânditorului”. Astfel, Curtea a considerat că, având în vedere principiile securității juridice și respectării autorității de lucru judecat care stau la baza sistemului jurisdicțional național, eventuala sa nelegalitate nu poate justifica, în principiu, o redeschidere a procedurii. A se vedea în acest sens Hotărârile Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269, punctele 46 și 47), precum și Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178, punctul 21): „[d]reptul [Uniunii] nu impune instanței naționale să înlăture aplicarea normelor interne de procedură care conferă autoritate de lucru judecat unei decizii, chiar dacă aceasta ar permite îndreptarea unei încălcări a dreptului [Uniunii] prin decizia în discuție”. Trebuie amintit în această privință că dreptul Uniunii impune statelor membre să repare orice prejudiciu cauzat particularilor de o încălcare a dreptului Uniunii care le este imputabilă. A se vedea de asemenea Hotărârea Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067, punctul 59).

38. Reamintim mai întâi că, în mai multe rânduri, Curtea a statuat deja că, în lipsa unei armonizări în materia reglementării procedurale, această problemă ține de ordinea juridică internă a statelor membre în temeiul principiului autonomiei procedurale a acestora din urmă. Totuși, Curtea a subliniat că modalitățile respective trebuie să îndeplinească dubla condiție de a nu fi mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor situații similare supuse dreptului intern (principiul echivalenței) și de a nu face practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite consumatorilor de dreptul Uniunii (principiul efectivității)²⁹.

39. În ceea ce privește respectarea principiului echivalenței, acesta din urmă presupune că norma națională în cauză se aplică fără distincție atât acțiunilor întemeiate pe încălcarea dreptului Uniunii, cât și celor întemeiate pe nerespectarea dreptului intern care au un obiect și o cauză asemănătoare. Pentru a verifica dacă principiul echivalenței este respectat, instanța națională, singura care cunoaște în mod direct regulile procedurale ale căilor de atac din domeniul dreptului intern, trebuie să verifice dacă modalitățile procedurale destinate să asigure, în dreptul intern, protecția drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii sunt conforme acestui principiu și să examineze atât obiectul, cât și elementele esențiale ale acțiunilor pretins similare de natură internă. În acest sens, instanța menționată trebuie să aprecieze similitudinea acțiunilor vizate din perspectiva obiectului lor, al cauzei lor și al elementelor lor esențiale. Pentru a stabili dacă o dispoziție procedurală națională este mai puțin favorabilă, ea trebuie să țină seama de locul pe care dispoziția respectivă îl ocupă în ansamblul procedurii, de modul de desfășurare a procedurii respective și de particularitățile acestor norme³⁰.

40. În ceea ce privește aplicarea principiului efectivității, Curtea a statuat de asemenea că fiecare caz în care se ridică problema dacă o prevedere procedurală internă face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii trebuie analizat ținând seama de locul pe care respectiva prevedere îl ocupă în cadrul procedurii în ansamblul său, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia în fața diverselor instanțe naționale. Din această perspectivă, Curtea a indicat că trebuie să se țină seama, eventual, de principiile care stau la baza sistemului jurisdicțional național precum protecția dreptului la apărare, principiul securității juridice și buna desfășurare a procedurii³¹.

41. Pe de altă parte, Curtea a recunoscut compatibilitatea cu dreptul Uniunii a stabilirii unor termene rezonabile de introducere a acțiunilor sub sancțiunea decăderii. Potrivit jurisprudenței sale, asemenea termene nu sunt de natură să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii³². Curtea a hotărât de asemenea că este de competența statelor membre să determine, pentru normele naționale care intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, termene în raport, printre altele, cu importanța pentru persoanele interesate a deciziilor care trebuie adoptate, cu complexitatea procedurilor și a legislației care trebuie aplicată, cu numărul de persoane susceptibile de a fi vizate și cu celelalte interese publice sau private care trebuie luate în considerare³³. În plus, Curtea a precizat că termenele trebuie să fie suficiente din punct de vedere material pentru a pregăti și a formula o cale de atac efectivă³⁴.

29 — A se vedea printre altele Hotărârile Rewe-Zentralfinanz și Rewe-Zentral (33/76, EU:C:1976:188, punctul 5), Peterbroeck (C-312/93, EU:C:1995:437, punctul 12), precum și Impact (C-268/06, EU:C:2008:223, punctele 44-46). A se vedea de asemenea Hotărârile Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 50) și Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279, punctul 37).

30 — A se vedea, printre altele, Hotărârea Rosado Santana (C-177/10, EU:C:2011:557, punctul 90).

31 — Hotărârile Peterbroeck (C-312/93, EU:C:1995:437, punctul 14) și Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, punctul 39).

32 — A se vedea Hotărârile Rewe-Zentralfinanz și Rewe-Zentral (33/76, EU:C:1976:188, punctul 5), Marks & Spencer (C-62/00, EU:C:2002:435, punctul 35), Grundig Italiana (C-255/00, EU:C:2002:525, punctul 34), precum și Kempster (C-2/06, EU:C:2008:78, punctul 35).

33 — A se vedea în acest sens Hotărârile Sopropé (C-349/07, EU:C:2008:746, punctul 40) și Pontin (C-63/08, EU:C:2009:666, punctul 48).

34 — A se vedea Hotărârile Samba Diouf (C-69/10, EU:C:2011:524, punctul 66) și Texdata Software (C-418/11, EU:C:2013:588, punctul 80).

42. Curtea s-a pronunțat de asemenea în cauze referitoare la dispoziții tranzitorii analoge celei în discuție în litigiul principal. Aceasta a afirmat că, dacă statele membre reduc termenul în care se poate solicita rambursarea unor sume plătite cu încălcarea dreptului Uniunii, acest lucru se întâmplă cu condiția nu numai ca noul termen stabilit să prezinte caracter rezonabil, ci și ca această nouă legislație să cuprindă un regim tranzitoriu care să permită justițiabililor să dispună, după adoptarea acesteia, de un termen suficient pentru a putea formula cereri de rambursare pe care aveau dreptul să le prezinte sub imperiul vechii legislații³⁵.

43. În sfârșit, potrivit unei jurisprudențe constante, nu este de competența Curții să se pronunțe cu privire la interpretarea dreptului intern, această misiune revenind în mod exclusiv instanței de trimitere care, în speță, trebuie să stabilească dacă cerințele de echivalență și de efectivitate sunt îndeplinite de dispozițiile reglementării naționale relevante³⁶. Totuși, dacă este cazul, Curtea, pronunțându-se asupra trimiterii preliminare, poate oferi precizări destinate să orienteze aprecierea pe care instanța națională o va efectua³⁷.

44. Prezintă astfel, pe scurt, contextul jurisprudențial general cu privire la principiile echivalenței și efectivității, astfel cum se aplică diferitor tipuri de termene, ne propunem să efectuăm în prezent analiza particularităților termenului în discuție în litigiul principal, înainte de a verifica dacă acesta respectă principiile amintite de drept al Uniunii.

3. Analiza particularităților termenului în discuție în cauza principală

45. Termenul în discuție în litigiul principal se caracterizează prin două elemente esențiale, și anume, pe de o parte, durata unei luni și, pe de altă parte, momentul de la care începe să curgă termenul respectiv, cu alte cuvinte, ziua următoare celei a publicării Legii 1/2013 în *Boletín Oficial del Estado* (BOE).

a) Cu privire la durata termenului

46. Considerăm că un termen procedural de o lună este suficient pentru a formula o contestație la o procedură de executare ipotecară. Această interpretare ne pare să se coroboreze cu jurisprudența Curții. Astfel, Curtea a admis adeseori termene procedurale mai scurte, în special de 14 și de 15 zile. Astfel, în scopul unei cereri de recunoaștere a statutului de refugiat în cadrul unei proceduri accelerate, un termen de 15 zile a fost considerat de Curte ca suficient pentru a pregăti și a formula o cale de atac efectivă³⁸. De asemenea, Curtea a considerat rezonabil un termen de 14 zile prevăzut în scopul contestării unei sancțiuni administrative pentru lipsa publicității documentelor contabile ale unei societăți comerciale³⁹.

47. În consecință, în opinia noastră, durata de o lună nu ridică, în sine, nicio dificultate din punctul de vedere al conformității celei de a patra dispoziții tranzitorii cu principiile echivalenței și efectivității.

48. Rămâne să se examineze totuși momentul de la care începe să curgă termenul în discuție.

35 — A se vedea Hotărârile Marks & Spencer (C-62/00, EU:C:2002:435, punctul 38), Grundig Italiana (C-255/00, EU:C:2002:525, punctul 37) și Test Claimants in the Franked Investment Income Group Litigation (C-362/12, EU:C:2013:834, punctul 37).

36 — A se vedea Hotărârile Angelidaki și alții (C-378/07-C-380/07, EU:C:2009:250, punctul 163), precum și Pontin (C-63/08, EU:C:2009:666, punctul 49).

37 — A se vedea Hotărârile Haim (C-424/97, EU:C:2000:357, punctul 58), Marrosu și Sardino (C-53/04, EU:C:2006:517, punctul 54), Vassallo (C-180/04, EU:C:2006:518, punctul 39), precum și Fiamingo și alții (C-362/13, C-363/13 și C-407/13, EU:C:2014:2044, punctul 66).

38 — A se vedea Hotărârea Samba Diouf (C-69/10, EU:C:2011:524, punctele 67 și 68).

39 — A se vedea Hotărârea Texdata Software (C-418/11, EU:C:2013:588, punctul 81). Cu toate acestea, într-o cauză cu privire la termenul de formulare a unei opoziții în cadrul procedurii somației de plată în urma notificării somației prin ordonanța instanței naționale competente, Curtea a declarat că termenul de 20 de zile prevăzut pentru ca un *consumator* să se poată opune executării era „deosebit de scurt”. A se vedea Hotărârea Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punctul 54). A se vedea de asemenea Póltorak, N., *European Union Rights in National Courts*, Wolters Kluwer, 2015, p. 266.

b) Cu privire la momentul de la care începe să curgă termenul

49. Punctul 2 al celui de doilea paragraf din a patra dispoziție tranzitorie prevede că termenul în discuție în litigiul principal începe să curgă din ziua următoare celei a intrării în vigoare a Legii 1/2013. În această privință, a patra dispoziție finală din respectiva lege prevede că ea intră în vigoare chiar la data publicării în BOE. În plus, punctul 4 din cea de a patra dispoziție tranzitorie precizează că prin această publicare „se realizează o comunicare completă și valabilă din punctul de vedere al notificării și al calculului termenelor prevăzute la alineatele 2 și 3 ale [acestei dispoziții tranzitorii], nefiind necesară, în niciun caz, pronunțarea în mod expres a unei decizii în acest scop”.

50. Exprimat în termeni mai simpli, aceasta înseamnă că legiuitorul spaniol a asimilat publicarea Legii 1/2013 în BOE cu o notificare cu caracter procedural.

51. Trebuie subliniat că tocmai faptul că termenul în discuție în cauza principală începe să curgă din ziua următoare celei a publicării Legii 1/2013 în BOE, fără să fi fost notificat debitorilor din litigiul principal, ridică probleme în speță în raport cu principiile echivalenței și efectivității.

i) Respectarea principiului echivalenței

52. BBVA și guvernul spaniol consideră că niciun element nu permite să se concluzioneze că termenul în discuție este mai puțin favorabil decât alte termene similare în dreptul spaniol. Pe de o parte, BBVA face trimitere la termenul de exercitare a unei acțiuni la Tribunal Constitucional (Curtea Constituțională) în temeiul încălcării drepturilor fundamentale care își au originea imediată și directă în acte ale instanțelor. Acest termen începe să curgă de la notificarea deciziei judecătorești. Pe de altă parte, guvernul spaniol compară termenul în discuție în litigiul principal cu alte termene procedurale de drept spaniol precum cel pentru a răspunde la o cerere introductivă într-o procedură de fond ordinară, care începe să curgă de la comunicarea cererii⁴⁰. În ceea ce o privește, Comisia arată că termenul în discuție în litigiul principal urmărește să permită în mod expres protecția tranzitorie, în perioada cuprinsă între vechea și noua lege, drepturi conferite consumatorilor prin Directiva 93/13. În consecință, drepturile întemeiate pe ordinea juridică a Uniunii nu ar fi supuse unor condiții mai puțin favorabile.

53. Considerăm că aceste argumente nu sunt convingătoare. Termenele menționate de BBVA și de guvernul spaniol nu ne par analoge cu termenul în discuție în litigiul principal. Cu toate acestea, deși avem îndoieli în ceea ce privește respectarea principiului echivalenței prin termenul în discuție, avem dificultăți în identificarea unor termene procedurale comparabile care ne-ar permite să concluzionăm cu certitudine că cea de a patra dispoziție tranzitorie, întemeiată pe dreptul Uniunii, este mai puțin favorabilă decât alte dispoziții similare destinate să asigure, în dreptul spaniol, protecția drepturilor analoge ale justițiabililor, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere.

ii) Respectarea principiului efectivității

54. Astfel cum vom arăta la punctele următoare, mai multe aspecte ne permit, în schimb, să considerăm că termenul în discuție în cauza principală a făcut imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de Directiva 93/13.

40 — A se vedea articolul 404 din LEC.

55. În primul rând, reiese din dosarul care se află la dispoziția Curții că, în dreptul procesual spaniol, este mai puțin frecvent ca un termen procedural să înceapă să curgă de la data publicării în BOE, cu excepția situației în care este vorba despre acțiunea inițială împotriva unui act cu aplicabilitate generală⁴¹. Comisia arată că, pentru actele de procedură din cadrul unei proceduri în curs de desfășurare, termenele încep să curgă în mod normal de la primirea diverselor notificări trimise de instanța competentă, ceea ce garantează că persoana interesată sau reprezentanții săi legali vor profita pe deplin de termene⁴².

56. În plus, reamintim că termenele procedurale analizate de Curte în jurisprudența sa se diferențiază de termenul tranzitoriu în discuție în litigiul principal în sensul că începeau să curgă de la o notificare procedurală concretă⁴³. Aceasta înseamnă că, odată cu primirea notificării care le era adresată, justițiabilii sau reprezentanții lor legali dispuneau pe deplin de termen pentru a-și pregăti apărarea și pentru a acționa. Dimpotrivă, termenul în discuție în litigiul principal începe să curgă din ziua următoare celei a publicării Legii 1/2013, ceea ce nu garantează această disponibilitate deplină a termenului, care depinde de cunoașterea efectivă de către persoanele interesate a existenței celei de a patra dispoziții tranzitorii.

57. În această privință, este necesar să se arate că Curtea s-a pronunțat deja în defavoarea unui termen de decădere în contextul unor măsuri prin care se urmărea promovarea îmbunătățirii securității și sănătății lucrătoarelor însărcinate⁴⁴, ca urmare a faptului că termenul respectiv începea să curgă nu de la primirea scrisorii de concediere, ci de la depunerea acesteia la poștă. În consecință, puteau trece mai multe zile incluse în termenul respectiv înainte ca femeia însărcinată să poată să înceapă să beneficieze de consultanță adecvată și să își valorifice drepturile pe cale jurisdicțională⁴⁵.

58. Prin urmare, ne pare clar că termenul în discuție în litigiul principal a putut avea drept consecință că mare parte din acesta, și chiar întreg termenul, astfel cum este cazul în litigiul principal, s-a scurs fără ca consumatorii să fi putut beneficia de consultanță adecvată sau să fi putut introduce acțiunile necesare pentru apărarea drepturilor lor.

59. În al doilea rând, reiese de asemenea din dosar că, în ordinea juridică spaniolă, intervenția unui avocat și a unui „procurador” este necesară pentru a formula o contestație împotriva actului prin care se dispune executarea⁴⁶. Comisia arată totuși că, pentru marea majoritate a procedurilor de executare ipotecară, executarea se efectuează fără ca debitorii urmăriți să se înfățișeze sau să formuleze o contestație. Situația de precaritate financiară în care se află aceste părți, dificultatea de a se opune executării și costurile ocazionate de procedura de executare sunt elemente care operează împotriva

41 — În această privință, Comisia stabilește o comparație cu regimul prevăzut la articolul 263 ultimul paragraf TFUE, precum și la articolul 50 din Regulamentul de procedură al Curții.

42 — Articolul 133 alineatul 1 din LEC prevede că „[t]ermenele încep să curgă din ziua următoare datei actului de publicitate de care legea leagă momentul de la care începe să curgă termenul și sunt calculate ținând seama de data scadenței, care expiră la miezul nopții”. Articolele 149-168 din LEC, care privesc actele de comunicare judiciară, prevăd că comunicările procedurale se notifică reprezentanților părților sau acestora din urmă, în cazul în care nu sunt reprezentate sau, dacă este vorba despre prima punere în întârziere sau citație, prin transmitere la domiciliu (articolul 155 din LEC). În cazul în care nu este posibil să se stabilească domiciliul părâtului, se poate proceda la publicare (articolul 164 din LEC), fapt ce prezintă un caracter excepțional. Această dispoziție prevede că „[n]umai la cererea unei părți, și pe cheltuiala sa, publicarea se efectuează în Jurnalul Oficial al provinciei sau al comunității autonome, în [BOE] sau într-un cotidian cu tiraj național sau provincial”.

43 — A se vedea Hotărârile Samba Diouf (C-69/10, EU:C:2011:524, punctele 67 și 68), Texdata Software (C-418/11, EU:C:2013:588, punctul 81), precum și Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punctul 54).

44 — Directiva 92/85/CEE a Consiliului din 19 octombrie 1992 privind introducerea de măsuri pentru promovarea îmbunătățirii securității și a sănătății la locul de muncă în cazul lucrătoarelor gravide, care au născut de curând sau care alăptează [A zecea directivă specială în sensul articolului 16 alineatul (1) din Directiva 89/391/CEE] (JO L 348, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 3, p. 3).

45 — A se vedea Hotărârea Pontin (C-63/08, EU:C:2009:666, punctele 62-65). În această cauză, Curtea s-a pronunțat împotriva termenului de decădere respectiv, ținând seama în special de situația în care se află o femeie la începutul sarcinii.

46 — A se vedea articolele 23 și 31 din LEC. Pentru o listă neexhaustivă cu elementele care trebuie luate în considerare pentru a se stabili dacă un anumit termen este conform cu principiul efectivității, a se vedea Concluziile avocatului general Ruiz-Jarabo Colomer prezentate în cauza Recheio – Cash & Carry (C-30/02, EU:C:2003:666, punctele 29 și 32).

consumatorilor, care renunță în general să intervină în cadrul acestei proceduri⁴⁷. În acest context, ne pare incontestabil că, în general, consumatorii interesați erau expuși în mare măsură riscului de a nu putea formula o contestație la procedura de executare ipotecară. În opinia noastră, acest risc este legat fie de costurile potențial disuasive ale contestației (obligația de a dispune de un avocat și de un „procurador”), fie de faptul că acești consumatori nu își cunoșteau drepturile, dat fiind că nu aveau cunoștință de publicarea Legii 1/2013 și a celei de a patra dispoziții tranzitorii⁴⁸ sau, dacă au avut cunoștință de publicare, că aceasta a avut loc tardiv, ulterior începerii termenului extraordinar.

60. Reamintim în această privință că Curtea a precizat că o situație caracterizată printr-o incertitudine juridică importantă poate constitui o încălcare a principiului efectivității, subliniind necesitatea de a putea stabili termenele cu un grad rezonabil de certitudine⁴⁹. Or, în cauza principală, faptul că termenul tranzitoriu a început să curgă din ziua următoare celei a publicării Legii 1/2013 în BOE a avut drept consecință, astfel cum am arătat la punctele 58-60 din prezentele concluzii, un grad foarte ridicat de insecuritate juridică pentru debitorii din litigiul principal, ceea ce ne pare inadmisibil într-un domeniu precum cel al protecției consumatorilor. În opinia noastră, acest termen nu era adecvat pentru a pregăti și a formula o cale de atac efectivă.

61. În ultimul rând, astfel cum am amintit la punctul 41 din prezentele concluzii, este de competența statelor membre să determine, pentru normele naționale care intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, termene în raport, printre altele, cu importanța pentru persoanele interesate a deciziilor care trebuie adoptate, cu complexitatea procedurilor și a legislației care trebuie aplicată, cu numărul de persoane susceptibile de a fi vizate și cu celelalte interese publice sau private care trebuie luate în considerare⁵⁰.

62. În ceea ce privește, în primul rând, importanța pentru persoanele interesate a deciziilor care trebuie adoptate, ne pare evident că, dat fiind că aceste decizii pot conduce la pierderea ireversibilă a bunurilor imobile, importanța lor pentru consumatorii în cauză este deosebit de mare⁵¹.

63. În ceea ce privește, în al doilea rând, complexitatea procedurilor și a legislației care trebuie aplicată, este de asemenea evident că relația de coordonare dintre procedura de executare, procedura de fond și reglementarea ipotecară formează un cadru juridic foarte complex, în special pentru consumatori.

64. În ceea ce privește, în al treilea rând, numărul de persoane susceptibile să fie vizate de cea de a patra dispoziție tranzitorie, reiese din observațiile debitorilor din litigiul principal și ale Comisiei că, în momentul intrării în vigoare a Legii 1/2013, sute de mii de proceduri de executare erau în curs de desfășurare. Citând cifre care provin dintr-un raport al Consejo General del Poder Judicial, Comisia subliniază că în anul 2013 au fost inițiate 82 680 de proceduri de executare ipotecară⁵².

47 — Acest risc este confirmat de statisticile prezentate de Comisie în observațiile scrise. Astfel, conform acestor cifre, ulterior intrării în vigoare a Legii 1/2013, debitorii urmăriți s-au înfățișat și au formulat o contestație doar în 19,79 % dintre procedurile de executare ipotecară. Înaintea adoptării acestei legi, procentul era mai mic de 5 % [date ale serviciului de statistici judiciare ale Consejo General del Poder Judicial (Consiliul Superior al Magistraturii)]. Comisia subliniază că aceste date sunt parțiale. Astfel, deși tabelul Ministerului de Justiție nu acoperă anumite comunități autonome (Andaluzia, Țara Bascilor, Canare, Catalonia, Madrid, Navarra și Valencia), el oferă totuși o idee cu privire la numărul limitat de proceduri de executare ipotecară care au dat naștere la contestații. Astfel, în anul 2013, contestațiile formulate reprezentau 19,79 % dintre procedurile de executare ipotecară înscrise pe rol (3 826 de contestații pentru 19 330 de proceduri de executare ipotecară înscrise pe rol), în anul 2012, 4,92 % (1 078 de contestații pentru 21 896 de proceduri de executare ipotecară) și, în anul 2001, 3,84 % (700 de contestații pentru 18 201 de proceduri de executare ipotecară).

48 — A se vedea Hotărârea Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punctul 54).

49 — A se vedea printre altele Hotărârea Danske Slagterier (C-445/06, EU:C:2009:178, punctul 33).

50 — A se vedea în acest sens Hotărârile Sopropé (C-349/07, EU:C:2008:746, punctul 40) și Pontin (C-63/08, EU:C:2009:666, punctul 48).

51 — Bunul imobil vizat în litigiul principal este o parcare. Cu toate acestea, în cadrul ședinței de audiere a pledoariilor, debitorii din litigiul principal au susținut că nu se putuseră opune procedurii de executare cu privire la locuința lor întrucât această procedură de executare ipotecară avusese loc înaintea intrării în vigoare a Legii 1/2013. În ceea ce privește parcare, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 35 din prezentele concluzii, contestația întemeiată pe caracterul abuziv al clauzelor contractuale, motiv nou de contestație prevăzut de legea respectivă, fusese formulată în afara termenului.

52 — Pentru anii anteriori, acest raport enumeră 91 622 de proceduri de executare ipotecară în anul 2012, 77 854 în anul 2011, 96 636 în anul 2010 și 93 319 în anul 2009.

65. În consecință, pe baza tuturor considerațiilor care precedă, se mai poate aprecia că termenul în discuție în litigiul principal este un termen rezonabil? Permiteți-ne să avem îndoieli în această privință.

66. Considerăm că, în contextul procedural examinat, acordarea de către legiuitorul spaniol a unui termen rezonabil care să permită consumatorilor să se opună executării și, astfel, să prevină utilizarea în continuare a unor clauze abuzive este indispensabilă pentru exercitarea adecvată și eficace a drepturilor care le sunt conferite prin Directiva 93/13. Avem convingerea că acest obiectiv nu a fost atins de cea de a patra dispoziție tranzitorie.

67. În consecință, trebuie să concluzionăm că, în definitiv, întrucât termenul în discuție în cauza principală a început să curgă din ziua următoare celei a publicării Legii 1/2013, acesta nu poate fi considerat rezonabil și a făcut excesiv de dificilă exercitarea efectivă a drepturilor conferite de Directiva 93/13.

4. Considerații finale

68. Ne pare important să amintim mai întâi că sistemul de protecție pus în aplicare prin Directiva 93/13 se bazează pe ideea că un consumator se găsește într-o situație de inferioritate față de un vânzător sau un furnizor în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare⁵³.

69. Pentru a asigura protecția urmărită de Directiva 93/13, Curtea a subliniat deja, în mai multe ocazii, că situația de inegalitate care există între consumator și vânzător sau furnizor nu poate fi compensată decât printr-o intervenție pozitivă, exterioară părților la contract⁵⁴. Această intervenție pozitivă include în special controlul din oficiu exercitat de instanța competentă cu privire la existența sau la inexistența unor clauze abuzive.

70. În cadrul procedurii de executare ipotecară spaniolă, un astfel de control nu exista anterior pronunțării Hotărârii Aziz⁵⁵. Astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 31 și 32 din prezentele concluzii, ca urmare a acestei hotărâri, instanța a fost abilitată să invoce din oficiu existența unor astfel de clauze⁵⁶. Totuși, deși acest control din oficiu este necesar, el nu este suficient pentru protecția completă și eficace a drepturilor conferite consumatorilor de Directiva 93/13. În consecință, la fel ca și Comisia, avem convingerea că o intervenție pozitivă și exterioară părților la contract trebuie să includă și termene suficiente care să permită consumatorilor să își valorifice drepturile în mod eficace.

71. Observăm de asemenea că, în domeniul dreptului consumatorilor, principiile echivalenței și efectivității, ca limită a autonomiei procedurale a statelor membre, sunt deosebit de importante, astfel încât Curtea trebuie să garanteze respectarea lor strictă.

53 — A se vedea Hotărârile Océano Grupo Editorial și Salvat Editores (C-240/98-C-244/98, EU:C:2000:346, punctul 25), Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675, punctul 25), Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, punctul 29), Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279, punctul 32), Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 44), precum și Sánchez Morcillo și Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, punctul 22).

54 — A se vedea Hotărârile Océano Grupo Editorial și Salvat Editores (C-240/98-C-244/98, EU:C:2000:346, punctul 27), Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675, punctul 26), Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, punctul 31), precum și Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punctul 41).

55 — C-415/11, EU:C:2013:164.

56 — A se vedea de asemenea articolul 27 din Legea 3/2014 de modificare a textului consolidat al legii generale referitoare la protecția consumatorilor și a utilizatorilor și a altor legi complementare (Ley 3/2014, por la que se modifica el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias) din 27 martie 2014.

72. În sfârșit, ne pare evident că o dispoziție tranzitorie care supune consumatorii unui termen de decădere extraordinar care începe să curgă din ziua următoare celei a publicării unei legi în Jurnalul Oficial al statului membru în cauză nu îndeplinește obligația de a aduce la cunoștința consumatorilor posibilitatea de a formula o contestație întemeiată pe caracterul abuziv al clauzelor contractuale care constituie temeiul executării. Ne pare, așadar, esențial ca consumatorii să fie informați personal cu privire la termenul pe care îl au la dispoziție pentru a putea beneficia de consultanță adecvată și pentru a introduce acțiunile necesare pentru apărarea drepturilor conferite de Directiva 93/13⁵⁷. Reamintim în această privință că principiul *ignorancia iuris nocet* nu se poate aplica sau, cel puțin, nu se poate aplica decât sub rezerva unor atenuări în domeniul protecției consumatorilor⁵⁸.

73. Toate aceste considerații pledează în favoarea unui termen care ar trebui notificat în mod individual persoanele interesate. Cu alte cuvinte, ar trebui să se îndrepte viciul de notificare către părți prin același mijloc precum cel utilizat în dreptul național pentru a notifica debitorilor existența unei proceduri de executare inițiate împotriva lor. În consecință, asemenea Comisiei, considerăm că legiuitorul spaniol ar fi trebuit să prevadă notificarea către toți debitorii, în astfel de proceduri de executare, a posibilității de a formula o contestație pe cale extraordinară în termenul de o lună de la respectiva notificare. Aceasta ar fi putut avea loc prin intermediul instanțelor competente să soluționeze procedurile de executare ipotecară, fie prin intermediul reprezentanților lor legali, fie prin notificare la domiciliul lor, în cazul în care aceste părți nu se înfățișaseră în cursul procedurii de executare ipotecară.

74. În consecință, având în vedere elementele de mai sus, considerăm că, în raport cu principiul efectivității, articolele 6 și 7 din Directiva 93/13 se opun unei dispoziții naționale tranzitorii precum cea în discuție în cauza principală, care supune consumatorii unui termen de decădere de o lună din ziua următoare celei a publicării legii din care face parte această dispoziție pentru a formula o contestație întemeiată pe caracterul abuziv al clauzelor contractuale în cadrul unei proceduri de executare ipotecară în curs de desfășurare.

V – Concluzie

75. Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebarea preliminară adresată de Juzgado de Primera Instancia n° 4 de Martorell după cum urmează:

„Având în vedere principiul efectivității, articolele 6 și 7 din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii se opun unei dispoziții naționale tranzitorii precum cea în discuție în cauza principală, care supune consumatorii unui termen de decădere de o lună din ziua următoare celei a publicării legii din care face parte această dispoziție pentru a formula o contestație întemeiată pe caracterul abuziv al clauzelor contractuale în cadrul unei proceduri de executare ipotecară în curs de desfășurare.”

57 — A se vedea prin analogie Hotărârile RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180) și Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, punctul 29).

58 — A se vedea Mikłaszewicz, P., *Obowiązki informacyjne w umowach z udziałem konsumentów na tle prawa Unii Europejskiego*, Wolters Kluwer Polska, Varșovia, 2008, p. 46, 185, 272 și 317.